

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.21, maj 2023

Indledningen er redigeret af Stine Kysø Pedersen og Steen Tullberg

Tilsyn ved

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstreddegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

Indledning til

“Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne [Den christelige Børnelærdom, 1. udgave, 19. artikel]”

ved Anders Holm

Indhold

- 1 Oversigt over artiklerne i *Kirkelig Samler*
- 2 Indhold
- 3 Anden udgave
- 4 Anvendt litteratur

1 Oversigt over artiklerne i *Kirkelig Samler*

“Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne” er den nittende af 21 artikler, som Grundtvig skrev i *Kirkelig Samler* i årene 1855-1861. En oversigt over disse vises nedenfor, og indledningen til hver af dem fås ved at klikke på de respektive links.

[“Om vor tredie Troes-Artikel”](#)

[“Om den Christelige Børnelærdom”](#)

[“Den Christelige Daabspagt”](#)

[“Herrens Bøn ‘Fadervor.’”](#)

[“Det Ny Testamentes Christendom!”](#)

[“Forsagelsen i Daabs-Pagten”](#)

[“Den apostelige Troes-Bekjendelse i den christelige Daabspagt”](#)

[“De syv Sakramenter”](#)

[“De christelige Livstegn”](#)

[“Det christelige, aandelige og evige Liv”](#)

[“Det medfødte og det gjenfødte Menneskeliv”](#)

[“Ordet og Troen efter Christi egen Lærdom”](#)

[“Det christelige Ægteskab”](#)

[“Tro og Haab og Kjærlighed”](#)

[“Den guddommelige Treenighed”](#)

[“Skriftemaal og Altergang”](#)

[“Præste-Frihed i Folke-Kirken”](#)

[“Den christne Tro og den christelige Lærdom”](#)

“Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne”

[“Hænderne og Røsten i Rom og Jerusalem”](#)

[“Det evige Livs-Ord af Vorherres egen Mund til Menigheden”](#)

2 Indhold

I “Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne”, der udkom i oktober eller november 1859, fortsætter Grundtvig den tematisering af teologiske spørgsmål, han har indledt i den foregående artikel (se [oversigten i afsnit 1](#)), idet han giver udtryk for sit syn på Det Gamle og Det Nye Testamente i lyset af jøders og kristnes holdning til Skriften. På det grundlag bevæger han sig frem mod kirkehistorien som en form for udfoldelse af og medium for kirkens teologiske refleksioner. Grundtvig overvejer undervejs, hvilken gavn man kan have af Bibelen, og desuden, om der kan og bør skrives en bog om menighedens historie, der tog over, hvor apostlene slap i Det Nye Testamente.

Grundtvig forsøger indledningsvis at udrede forholdet mellem ord og skrift. Når man har sværget til Skriften (Bibelen) som noget, der gjorde talen overflødig, da skyldes det en miskendelse af menneskelivet, der jo netop ved mundtlige ord hæver sig over det umælende. Temaet, som Grundtvig allerede har belyst i afhandlingen om det medfødte og det genfødte menneskeliv (se [oversigten i afsnit 1](#)), fører ham til at opstille en rangorden mellem det mundtlige og det skriftlige ord. Det mundtlige ord kom før Skriften, og Skriften er derfor kun en skygge af det levende ord. Desuden kan læseren kun have gavn af Skriften, såfremt vedkommende selv bruger det levende ord. Bag denne indledning fornemmes Grundtvig syn på forholdet mellem det mundtlige kristne trosliv og Skriften, som han var nået frem til som en følge af sin mageløse opdagelse i 1825, men han ønsker med sin prioritering af det levende ord ikke at afvise nytten af det skrevne: Er man i stand til at læse og forstå, siger han, kan man have megen nytte og nydelse af gode bøger, især historiske bøger. Derfor har Gud

udstyret menigheden med to mageløse bøger, nemlig Det Gamle og Det Nye Testamente, og dermed tilkendegivet, at han både ville have boglæsning og skriftkundskab blandt sine folk på jorden. Skriftkundskaben er ikke mindst nødvendig i den nye kristenhed, hvor originalsprogene er døde, hvorfor man må arbejde hårdt på at få oversættelser til modersmålet (137-139).

Men selv om Grundtvig således understreger, at bøger er nyttige for troslivet, giver han udtryk for, at han finder det mærkværdigt, at "vore Skriftkloge" (nutidens bibelkyndige teologer eller 'rationalisterne') har kunnet falde i den samme fælde som jødernes skriftkloge i Det Nye Testamente, der ransagede skrifterne, som om de deri kunne og skulle finde evigt liv (jf. Joh 5,39-40). Dette fører til en længere kritik af, hvordan nutidens skriftkloge trodser Herrens advarsler mod skriftklogskab (i Det Nye Testamente) og trodser "*Aandens og Menighedens nødvendige Gjenmæle*" (139) og i stedet stoler på egne skriftfortolkninger og omskrivninger af Skriften – en kritik, Grundtvig ofte havde fremsat siden 1825.

Anderledes forholder det sig med Martin Luther og de troende skriftkloge af hans skole, hævder Grundtvig. De påstod ganske vist også, at troen på Skriften var en salighedssag (frelsessag), og at troen skulle udledes og bevises af Skriften. Men de forudsatte bestandig, at den tro, der skulle udledes, var den samme, som bekendes ved dåben, og at det kun var ved Helligåndens oplysning, de kunne udlede og bevise den kristne tro af Skriften. Skønt dette var langt mere redeligt, kom de dog alligevel derved til at lægge for stor vægt på Skriften, synes Grundtvig at mene (140-141).

På den baggrund spørger Grundtvig, hvilken nytte Skriften er til, "naar den hverken er *Troes-Grund* eller *Troes-Regel*" (141). Hans svar er, at "Guds-Folkets Skriftkloge" (141) behøver den hellige skrift til at vedblive med at være "sunde" i læren. Kun ved hjælp af Skriften kan de tydeligt skelne mellem Helligånden og deres egen ånds eller andre vildfarne ånders indskydelser. Navnlige kan man bruge apostelbrevene og Kristi taler i evangelierne, mens Det Gamle Testamente, hvis indhold stort set er historisk og profetisk, kan synes næsten overflødig. Ifølge Grundtvig duer det derfor heller ikke stik imod trosbekendelsen ved dåben og stik imod al sund menneskeforstand at skabe kristne trosartikler (dvs. forpligtende læresætninger) af jødernes hellige skrift (Det Gamle Testamente). Bogen er for de kristne ikke som for jøderne en lovebog, men en forudsætning for og forberedelse til at forstå det kristelige liv. Det Gamle Testamente er "det *gamle Menneskes* Historie i sine bedste Klæder" (143).

På grundlag af denne vurdering af Det Gamle Testamente kunne man vente, at Grundtvig ville kontrastere det med Det Nye Testamente, men det sker ikke. Han gør rede for, at man, når man i lighed med tolkningen af de gammeltestamentlige tekster – fx historien om mennesket efter syndefaldet og før frelsen – betragter den nye pagts bog som det nye menneskes historie, da vil man se, at den ikke er lige så tydelig som det gamle menneskes historie. Kun "det *første Hovedstykke*" (sigter formentlig til evangelierne og Apostlenes Gerninger) svarer til "Mose-Lovebogen" (de fem Mosebøger). Både apostelbrevene og Johannes' Åbenbaring må betragtes i langt mere profetisk end historisk lys. Dette er ikke underligt, siger Grundtvig, når man betænker, at historien er en 'idrætsbog' (en bog om bedrifter), der ikke kan gå forud for det liv, den skal beskrive. Grundtvigs pointe er, at de kristnes historie fortsatte efter apostlenes tid, og den historie kunne de selvsagt ikke skrive. Derfor giver det mening,

at Det Nye Testamente ikke når længere end til aposteltiden. Skulle noget undre, er det, mener Grundtvig, at Gud ikke siden har “opvakt og oplyst en Række af skriftkloge Mænd” (143) til at skrive menighedens historie. Grundtvig betyder dog, at han ikke vil gå i rette med Herren.

At historien ikke er ført videre siden apostlenes gerninger betyder heller ikke, at det aldrig vil ske: Som Kristus “har lært os i den saakaldte *Bibelhistorie* at see *Menneske-Historien* fra Adam til Kristus, saaledes skal vi tænke, han baade kan og vil i *betimelig Tid* oplyse os til en *Beskrivelse* af det *ny Menneske-Liv* hos Christen-Folket, forsaavidt som det behøves til Livets Udvikling og Forklaring [forklarelse]” (144). Grundtvig gør rede for, at det er en form for kirkehistorie, han tænker på. Det kan dog først lade sig gøre at skrive den, når forholdet mellem det kristelige gudsfolk og jødefolket har afklaret sig.

I artiklens sidste del bliver det tydeligt, at Grundtvig overvejer, om tiden er ved at være moden til denne fortsættelse. Selv om man kunne tro, at reformatorerne havde været klar til at fortsætte apostlenes arbejde, så havde de gjort den fejl ikke blot at slå en streg over ypperstepræster og skriftkloge i kirkehistorien (Grundtvig tænker formentlig på reformatorernes fordømmelse af den katolske kirkes og pavedømmets udvikling), men også over menigheden og dens tro. Herved viste de, at de ikke havde forstået, at kristendommen faktisk var blevet overleveret gennem tiden i synlig form. Først nu, hvor man har opdaget kristendommens ”*aandelige Kjendemærker* i det med *Guds-Ordet* sammensmeltede *Menigheds-Ord*” (145), kan man med Guds hjælp tage fat, hvor apostlene slap. Med andre ord mener Grundtvig, at han med sin 1825-opdagelse har skabt en nøgle til at fortolke historien, der gør, at tiden er moden til at skelne kristenfolket fra jødefolket og skrive videre, hvor apostlene stoppede.

Afslutningsvis nævner Grundtvig, at menneskeslægten ligesom menneskelivet må have fire årstider, barndom, ungdom, manddom og alderdom, og derfor også samme anlæg for at udvikle sig “fra *Dunkelhed* til *Klarhed*” (146), som er knyttet til disse udviklingstrin. I kraft af sin erkendelse er Grundtvig nu i stand at se historien i et nyt lys, og forstå, at den hellige skrift

til Indledning giver os i paalideligt Udtog Menneskets *Barndoms-Historie* til *Tungemaalenes Blanding*, giver os udførlig Menneskets *Ungdoms-Historie* hos Abrahams-Folket som den Førstefødte, og endelig *Manddoms-Historiens* Begyndelse med den kvindefødte Guds-Søns *Manddom* og Stiftelsen af *Christen-Folket*, der gennem Manddommen og Alderdommen skal fuldende Menneskets Levnetsløb, men med en ny Livs-Kraft (146).

Den sidste del af den kristne menigheds historie er ikke skrevet af apostlene, men indsigten i, at menigheden ikke bygger sin tro og sit liv på bøger, men omvendt skriver bøger om livet, bereder vejen for, at det kan lade sig gøre.

3 Anden udgave

I 1868 udkom “Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne” og de øvrige artikler fra *Kirkelig Samler* i den samlede bogudgave, *Den christelige Børnelærdom*, kaldet “Anden Udgave”. En generel indledning til andenudgaven kan tilgås ved at klikke [her](#).

4 Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1868) *Den christelige Børnelærdom, betragtet af Nik. Fred. Sev. Grundtvig. Anden Udgave, optrykt efter "Kirkelig Samler"*. København.